

**ԵՂՎԱՐԴԻ ՀԱՄԼԵՏ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԹԻՎ 2 ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ
ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՐԱՍՏՈՒՄ
ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱՁՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

**Խումբ՝ Անգլերեն
Թեմա՝ Բարոյական արժեքներ
Մասնակից՝ Մնացականյան Թամարա
Դպրոց՝ Եղվարդի Համլետ Թադևոսյանի անվան թիվ 2 հիմնական
դպրոց
Վերապատրաստող՝ Թամարա Սիմոնյան**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
1. Բարոյական արժեքների էությունը և առանձնահատկությունները.....	3
2. Բարոյական արժեքների ձևավորման մանկավարժական պայմանները.....	3
Եզրակացություն.....	3
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	3

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը: Բարոյական դաստիարակությունը մի ամբողջական գործընթաց է, որն ուղղված է աճող սերնդի կողմից վարքի կանոնների և նորմերի տիրապետմանը:

Այն դաստիարակության ընդհանուր համակարգի ամենակարևոր և հին բաղադրամասերից մեկն է:

Բարոյական դաստիարակությունը իրականացվում է անձնավորության կենսագործունեության ամբողջ ընթացքում:

Բարոյական դաստիարակությունը բարդ պրոցես է, որի հաջողությունը կախված է բարոյական դաստիարակության համակարգից, նրա տարբեր գործոնների ճիշտ համակցումից, անձի կյանքի, գործունեության և վարքի խելացի կազմակերպումից:

Բարոյական դաստիարակությունը բոլոր ժամանակներում այնքան կարևոր դեր է կատարել հասարակության կյանքում, որ նույնիսկ Հին հունական ազելլաներն ու Էֆեբիաներն են կարևորագույն տեղ հատկացնում բարոյական դաստիարակությանը: Հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը լույս տեսած գեղարվեստական ու մանկավարժական գրականության գերակշիռ մասը վերաբերում է բարոյական դաստիարակությանը:

Բարոյական դաստիարակության անդրադարձել են Սենեկան, Դեմոկրիտը, Արիստոտելը, Ջ Լոկը, Բելինկսին, Խ. Աբովյանը և այլոք:

Թեմայի ուսումնասիրության **նպատակն** է ներկայացնել բարոյական արժեքների էությունը և առանձնահատկությունները:

Ելնելով առաջադրված նպատակից առաջադրվել են հետևյալ **խնդիրները`**

1. համապատասխան գրականության ուսումնասիրություն
2. ներկայացնել բարոյական արժեքների էությունը
3. ներկայացնել բարոյական դաստիարակության մեթոդներն ու միջոցները

Աշխատանքի առարկան և օբյեկտը: Ուսումնասիրության առարկան բարոյական արժեքներն են:

Ուսումնասիրության օբյեկտը բարոյական արժեքների համակարգն է դպրոցում:

Աշխատանքի կառուցվածքը: Աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, երկու գլուխներից, որոնք էլ բաժանվում են ենթագլուխների, եզրակացությունից, օգտագործված աղբյուրների և գրականության ցանկից:

1. Բարոյական արժեքների եռթյունը և առանձնահատկությունները

Ամբողջ կյանքի ընթացքում մարդը տիրապետում է որոշակի գիտելիքների, հայացքների, համոզմունքների, արժեքների համակարգի, որոնց հիման վրա ընկալում է բարին ու չարը, դրականն ու բացասականը, թույլատրելին ու անթույլատրելին, վարքի նորմերը, կենսագործունեության կանոնները, գիտակցում է կյանքի իմաստը, արժևորում է մարդկային հարաբերությունները, իր տեղն ու դերն աշխարհում: Բարոյականությունն արժեքների և գերակա պահանջմունքների, համամարդկային գերակա նորմերի ու սկզբունքների համակարգ է, որը մարդկանց կողմնորոշում է դեպի համամարդկային համերաշխության, գթասրտության, սիրո և բարության գաղափարները, հոգևոր բարձր իդեալները: Բարոյականությունը հասարակական կյանքի բոլոր բնագավառներում իրականացնում է մարդկանց վարքը կարգավորելու սոցիալական կարևոր գործառույթներ: Բարոյական դաստիարակությունն անձի ընդհանուր դաստիարակության համակարգի կարևոր բաղադրատարրն է, հասարակական գիտակցության ձև: Բարոյական դաստիարակություն, բարոյական զարգացում, բարոյական արժեհամակարգ, բարոյական գիտակցություն, բարոյական գործողություն, բարոյական վարք հասկացությունները փոխկապակցված են և որոշ չափով պայմանավորված հասարակական հարաբերությունների բնույթով, սոցիալ-մշակութային առանձնահատկություններով, ինչպես նաև էթնիկ յուրահատկություններով¹:

Բարոյական գիտակցությունը հասարակական գիտակցության ձևերից մեկն է, մարդկանց սոցիալական կեցության արտացոլումը: Անհատի բարոյական գիտակցությունը բնութագրվում է որպես գոյություն ունեցող նորմերին երևույթների նկատմամբ անձի կողմից հուզական վերաբերմունքի դրսևորում՝ արտահայտված բարոյական ապրումներում, զգացումներում, խղճի, պարտքի, պատասխանատվության, արժանապատվության, ապրումակցմանմեջ: Բարոյական գիտակցությունը մարդուն բարու և չարի միջև ընտրության հնարավորություն է ընձեռում, որն իրականանում է սեփական համոզմունքով և խորապես գիտակցված վերաբերմունքով: Բարոյական գործողությունն այն արարքն է, որն ունի դրական կամ բացասական բարոյական արժեք, երթակա է բարոյական գնահատման, և որի համար մարդը պատասխանատվություն է կրում: Յու. Ամիրջանյանը գրում է, որ

---

¹ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

արարքը գործողությունն է. Մարդու արարքն արտահայտվում է ինչ-որ գործողության մեջ: Սակայն գործողությունը դեռևս արարք չէ, քանի որ գործողության իմաստը, որը նրա ներքին կողմն է, դեռևս հայտնի չէ, հայտնի է միայն արտաքին կողմը²:

Բարոյական դաստիարակության նպատակը անձի բարոյական ձևավորումն է: Բարոյական դաստիարակության հիմնական խնդիրներն են անձի բարոյական գիտակցության, զգացմունքների ու վարքի, կարևորագույն բարոյական որակների՝ հայրենասիրության, հումանիզմի, աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքի, գիտակցական կարգապահության և այլնի ձևավորումը:

Հայրենասիրությունը ենթադրում է սեր հայրենիքի նկատմամբ, նրա պաշտպանության պատրաստակամություն, աշխատանք հանուն հայրենիքի բարօրության, հավատարմությունն ազգային ավանդույթներին, ազգային արժանապատվության, հպարտության ու պատվի իմացություն:

Նրանում է արտահայտվում վարքի վարքի ամենաբարձր մոտիվացիան, որը որոշվում է հասարակական պարտքով: Քաղաքացիական պարտքը խթանում է մարդու սոցիալական ակտիվությունը նրա կենսագործունեության բոլոր ոլորտներում և ամենից առաջ իր հայրենիքի շահերի պաշտպանության, իր քաղաքացիական պարտականությունների ազնիվ կատարման մեջ՝ աշխատանքում, հասարակական գործունեության մեջ³:

Հումանիզմը բարոյականության հիմնական սկզբունքներից մեկն է, անձի կարևորագույն որակը: Այդ սկզբունքի հիման վրա իրագործվում է մարդու՝ որպես հասարակության բարձրագույն արժեքի նկատմամբ հարգանքի դաստիարակությունը, արժանապատվության, հպարտության ու պատվի զգացումների զարգացումը:

Հումանիզմը պահանջում է հարգել յուրաքանչյուր մարդու մեջ մարդկային արժանապատվությունը, անկախ գույքային դրությունից, սեռից, ռասսայից, ազգությունից: Այն իր մեջ պարունակում է մարդկային հումանիզմի դրսևորումը, որը հավերժացված է համակեցության որոշակի նորմերում. մարդու վշտին ցավակցելը, պատրաստակամությունը օգնել դժբախտության մեջ, պաշտպանել բռնացումից կամ վիրավորանքից:

Աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքը բարոյականության կարևորագույն բաղադրիչներից է: Այն ենթադրում է սեր դեպի աշխատանքը, աշխատելու

² Յու. Ամիրջանյան, Ա. Սահակյան – Մանկավարժություն

³ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

պահանջմունք, պատրաստակամություն անձնվեր գործունեության հանուն հասարակության բարօրության, հասարակության մեջ աշխատանքի նշանակության և անհրաժեշտության գիտակցում:

Աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքի գլխավոր հատկանիշներն են. անշահախնդրություն, գիտակցական պատասխանատու վերաբերմունքը աշխատանքային պարտականությունների նկատմամբ, կարգապահությունը, ստեղծագործական որոնումը, նախաձեռնությունը, գործունեության արդյունքները կանխատեսելու և ինքնուրույնաբար որոշումներ ընդունելու կարողությունը, կոլեկտիվ համագործակցությունը, ընկերներին օգնություն ցույց տալու պատրաստակամությունը, աշխատավոր մարդու արժանապատվության ու պատվի զարգացած զգացումը:

Բարոյականության բաղկացուցիչ մասը գիտակցական կարգապահությունն է: Կարգապահության տակ հասկացվում է անձնական ու հասարակական պարտքի կատարում, պետական, անձնական, հասարակական պարտականությունների անաղարտ կատարում, հասարակության մեջ ընդունված համակեցության, մարդկանց, աշխատանքի ու հասարակական սեփականության նկատմամբ նորմերի պահպանում:

Բարոյական դաստիարակության փոխկապվածությունն իրագործվում է դպրոցականների իդեալների ուղղվածության, նրանց բարոյական վարքը ուսումնական, աշխատանքային ու հասարակական գործունեության մեջ կազմակերպելու միջոցով:

Դպրոցական կյանքի առաջին տարիներից սկսած երեխան դիմում է իրենց շրջապատող մարդկանց սոցիալապես արժեքավոր իդեալներին: Իսկ իդեալներն են՝ ազատություն, հավասարություն, եղբայրություն, խաղաղություն և բարեկամություն, որոնք յուրացվում են դպրոցականների կողմից ուսուցման գործընթացում: Բարոյական իդեալն իրականացվում է դպրոցականների կենսական պլաններում ու վարքի օրինակներում, դրսևորվում նրանց կենսադիրքերում, կատարյալ անձի մասին պատկերացումներում և հասարակության հետ նրա հարաբերություններում: Այդ պատկերացումները կարող են լինել ընդհանրացված, ընտրական, կարող են հանդես գալ բարոյական գործունեության ծրագրի ձևով: Անհատի կոնկրետ պատկերացումը կատարյալ անձի վերաբերյալ ձևավորվում է

գիտելիքների, յուրացված բարոյական նորմերի ու վարքի համապատասխան փորձի հիման վրա՝ սոցիալական կյանքի դիտվող երևույթները ընդհանրացնելու ուղիով⁴:

Բարոյական իդեալը էական դեր է խաղում դպրոցականների կենսական պլանների ձևավորման մեջ: Իդեալի ու կյանքի պլանների ձևավորման մեջ: Իդեալի ու կյանքի պլանների փոխազդեցությունը պայմանավորված է դպրոցականների իմացական հետաքրքրություններով, նրանց բարոյական զգացմունքներով ու կամքով, ինքնագիտակցության զարգացման մակարդակով: Բարոյական իդեալներն արտացոլում են դպրոցականների պատկերացումները հասարակական սոցիալական արժույթների մասին և անմիջականորեն կապված են նրանց մասնագիտական ձգտումների հետ:

Դեռահասության և առանձնապես վաղ պատանեկության տարիքում դպրոցականներն ընդունակ են թափանցել ուրիշ մարդկանց մոտիվացիոն ոլորտը, վերլուծել նրանց գործողություններն ու արարքները, համադրել դրանք իր գործողությունների հետ և դրանց ներգործությամբ փոխել վարքի սովորական եղանակը կամ կազմավորված հայացքները, որը բարենպաստորեն է ներգործում նրանց կողմից բարոյական օրինակների յուրացման վրա:

Բարոյական դաստիարակության մեջ առանձնահատուկ տեղ են գրավում բարոյական սովորույթները: Վարքի նկատմամբ սովորույթը, որը որոշվում է խորապես յուրացված բարոյական նորմերով, բարոյական դրդապատճառի կայունության ցուցանիշն է: Ի տարբերություն վարքի ավտոմատացված հմտությունների՝ սովորույթն ընդգրկում է յուրացված գործողությունները կատարելու և վարքի յուրացված եղանակներից օգտվելու պահանջմունք:

Վարքի սովորական եղանակներն ու ձևերը մշակվում են բարոյական բոլոր նորմերի յուրացման գործընթացում: Բազմաթիվ բարոյական սովորույթներ անհրաժեշտ են հումանիզմի, աշխատանքի նկատմամբ հատուկ վերաբերմունքի, գիտակցական կարգապահության և այլնի ձևավորման համար:

Սովորույթները պայմանականորեն բաժանվում են պարզի ու բարդի: Պարզ սովորույթների տակ ենթադրվում են այն արարքներն ու գործողությունները, որոնց հիմքում ընկած են համակեցության տարրական կանոնները, սահմանված կարգապահության ու հաղորդակցման էսթետիկայի նորմերը:

---

⁴ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

Բարդ բարոյական սովորույթներին են վերաբերում քաղաքացիական, աշխատանքային, ընտանեկան պարտականությունների բարեխիղճ կատարման պահանջմունքները, բարոյական գործողությունները: Բարոյական դաստիարակության կարևորագույն խնդիրն է արարքները վերածել սովորույթների: Բարոյական սովորույթների դաստիարակության նկատմամբ մանկավարժական պահանջները հիմնված են դպրոցականների վարքի ու գիտակցության միասնության ու փոխկապվածության վրա:

Բարոյական սովորույթի դաստիարակությունն անհրաժեշտ է իրագործել աշակերտի վարքի դրական մոտիվացիայի հիման վրա: Հոգեբանական հետազոտություններով սահմանվել է, որ վարքի կայուն ձևերի ձևավորման պայմանը արարքի մանկավարժորեն արժեքավոր մոտիվացիայի կազմակերպումն է:

Բարոյական դաստիարակության խնդիրների դասակարգման հարցը մշտապես հետաքրքրել է մանկավարժ-տեսաբաններին, որոնք փորձել են խմբավորել խնդիրները բարոյական դաստիարակության նպատակին հասնելու իրենց տրամաբանությամբ: Բարոյական դաստիարակության խնդիրներն, ըստ Վ.Ի. Լոգինովայի և Պ.Գ.Սամորուկովայի, իրականացվում են որոշակի տրամաբանությամբ և և բաժանվում են երեք խմբի հետևյալ հաջորդականությամբ.

- Բարոյական գիտակցության զարգացման խնդիրներ,
- Բարոյական վարքի ձևավորման խնդիրներ,
- Բարոյական զգացմունքների և հարաբերությունների հաստատման խնդիրներ⁵:

Այսպիսով ժամանակակից դասակարգմամբ բարոյական դաստիարակության խնդիրները բաժանվում են երկու խմբի.

- Խնդիրներ, որոնք ուղղված են բարոյական դաստիարակության մեխանիզմների անխափան աշխատանքին, մեխանիզմի բաղադրատարրերի ձևավորմանը;
- Խնդիրներ՝ ուղղված անձնային բարոյական հատկությունների ձևավորմանը:

Առաջին խմբի խնդիրները կայուն են և անփոփոխ, դրանք արտացոլում են բարոյականության օբյեկտիվ՝ համամարդկային բնույթը և նպաստում երեխայի մեջ բարոյականության ընդհանուր պատկերի կառուցմանը, ինչպես նաև բարոյականության յուրաքանչյուր բաղադրիչին քննարկելու ձևավորմանը: Երկրորդ

---

⁵ Ղուկասյան Լ., Միքայելյան Լ. – Մանկավարժություն (Էջ. 65-67)

խմբի խնդիրներն իրենց բնույթով փոփոխական են ու շարժուն, դրանք բնորոշում են տվյալ հասարակության պահանջները՝ վաղվա քաղաքացու անձնային որակների ձևավորման ուղղությամբ: Եթե խորհրդային հասարակությունը առավել կարևորում էր հայրենասիրության և ինտերնացիոնալիզմի, աշխատասիրության և կոլեկտիվիզմի դաստիարակությունը, ապա հասարակության զարգացման ներկա ժամանակահատվածում շեշտադրում են այնպիսի անձնային հատկանիշներ, ինչպիսիք են.

- Մարդասիրությունը և հանդուրժողականությունը;
- Ձեռներեցությունը և կյանքի հանդեպ ակտիվ դիրքորոշումը;
- Ստեղծագործական ընդունակությունները և կրեատիվ-ստեղծարար դիրքորոշումները;
- Ինքնասիրությունն ու արժանապատվությունը;
- Հայրենասիրությունը և միաժամանակ կոսմոպոլիտ մտածողությունը;
- Աշխատասիրությունն ու համագործակցելու կարողությունները;
- Քաղաքացիակն հատկությունները⁶:

Բարոյական դաստիարակության բովանդակությունն իրականացվում է անհատակողմնորոժիչ հաղորդակցման սկզբունքներով, այն է.

- Դաստիարակության գործընթացը երեխայակենտրոն է, այսինքն, երեխան ընկալվում է իբրև գերագույն արժեք ինքնատիպ և անկրկնելի իր դրսևորումներով;
- Դաստիարակության գործընթացի նպատակը անհատականության բացահայտումն է;
- Դաստիարակության կարևորագույն սկզբունքը երեխայի ձևավորվող անձի հանդեպ սերն ու հարգանքն է ;
- Երեխան հանդես է գալիս դաստիարակության գործընթացի սուբյեկտի՝ լիիրավ, գիտակից և պատասխանատու մասնակցի դերում:

Անհատակողմնորոշիչ դաստիարակության գործընթացը նախադպրոցական տարիքում ուղղված է երջանիկ լինելու զգացողության զարգացմանը, որն արտահայտվում է երեխայի բարձր տրամադրությամբ և դրական տրամադրվածությամբ, վստահությամբ սեփական ուժերի մեջ և հաղորդակցվելու և համագործակցելու պատրաստակամությամբ:

---

⁶ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

Ուրախ և երջանիկ երեխան ընդունակ է լսել և հետևելու մեծահասակների խոսքին, լավ սովորելու և գործելու, պատրաստ է սխրանքների և հերոսության: Տխուր, անտրամադիր երեխային բնորոշ են անտարբերության դրսևորումներ, ստիպված գործողություններ և հետաքրքիր ապրելակերպ:

Բարոյական դաստիարակության բնագավառները

Իրավական դաստիարակություն

Բարոյական հայացքը սերտորեն կապված է վարքի համապատասխան նորմերի հետ: Իրավական բնագավառում բոլոր հայացքները չէ, որ ձևակերպված են իրավական նորմերի մեջ: Բարոյական դաստիարակությունը ենթադրում է անձնավորության իրավական դաստիարակությունը պետական օրենքներին և նորմերին ծանոթացնելը: Բարոյական աշխարհըմբռնողությունը սերտորեն կապված է համապատասխան վարքագծի և նորմաների հետ: Դպրոցականը պետք է իմանա իր իրավունքներն ու պարտականությունները, և դրանք իր դաստիարակի օգնությամբ ամրակայի իր մեջ: Սա մանկավարժական, հասարակական պահանջ է:

Բարոյական նորմի իրականացումը, ի տարբերություն իրավականի, կապված է հասարակական կարծիքի ու մարդու խղճի հետ: Հասարակական կարծիքը խաղում է արտաքին սոցիալական, խիղճը՝ ներքին վերահսկողության դեր:

Սեռական դաստիարակություն

Դպրոցը պետք է երեխաներին նախապատրաստի ընտանեկան կյանքին: Սեռական դաստիարակությունը բարոյական դաստիարակության կարևոր տարրերից մեկն է հանդիսանում: Նրա ճիշտ իրագործումը մեծ նշանակություն ունի անձի ներդաշնակ զարգացման, նրա բարոյական առողջության համար: Սեռական դաստիարակության նպատակն է աշակերտների մեջ ձևավորել սեռերի փոխհարաբերությունների բնագավառում բարոյական նորմերի ու դիրքորոշումների ելության ճիշտ ըմբռնումը և դրանցով ղեկավարվելու պահանջմունքը կյանքի ու գորունեության բոլոր ոլորտներում:

Գիտակցական կարգապահություն

Կարգապահության տակ հասկացվում է անձնական ու հասարակական պրտքի կատարում, պետական, անձնական, հասարակական պարտականությունների անադարտ կատարում, հասարակության մեջ ընդունված համակեցություն: Ա. Ս. Մակարենկոն պնդում էր, որ կարգապահությունը բարոյական ու քաղաքական երևույթ է: Այն ոչ թե ինչ որ առանձնահատուկ կարգապահական միջոցառումների արդյունք է, այլ դաստիարակության արդյունք: Բարոյական և գաղափարական

դաստիարակության կապը իրագործվում է դպրոցականների գաղափարների նպատակաուղղվածությամբ, բարոյական վարքագծի կազմակերպմամբ:

2. Բարոյական արժեքների ձևավորման մանկավարժական պայմանները

Բարոյական դաստիարակության մանկավարժական պայմանները բխում են երեխաների պահանջներից, որոնք հիմնականում պայմանավորված են նրանց փոխհարաբերությունների նպատակաուղղվածությամբ և բնույթով:

Մանկական կոլեկտիվը կամ հասարակությունը երեխանորի կամավոր միավորում է՝ ուղղված նրանց ընդհանուր նպատակների իրականացմանը, պահանջմունքների և հետաքրքրությունների բավարարմանը և համատեղ հասարակական կյանքի կազմակերպմանը:

Առաջին գործառույթը վերաբերում է կոլեկտիվի անդամների դաստիարակող փոխներգործությանը: Կոլեկտիվում ցանկացած երեխա ներգրավվում է համատեղ գործունեության մեջ, որի ընթացքում բնականոն ճանապարհով ձևավորվում է նրա անձնավորությունը:

Կոլեկտիվի հաջորդ գործառույթը հասարակական կարծիքի և սոցիալական ուղղվածության ձևավորումն է երեխաների կոլեկտիվ հարաբերություններում: Հասարակական կարծիքի առկայությունը բնութագրում է մանկան կոլեկտիվ զարգացման աստիճանը, իսկ ուղղությունը՝ կոլեկտիվի որակական բնութագիրը:

Վ.Գ. Բելինսկին նշում էր, որ «մարդուն ստեղծում է բնությունը, սակայն կառուցում և զարգացնում է հասարակությունը»: Յուրաքանչյուր մարդ հոգեբանորեն կախված է հասարակական կարծիքից, նրան մշտապես հետաքրքիր է մեկ ուրիշի կարծիքն իր մասին, քանի որ դրանով է հիմնականում պայմանավորված ինքնագնահատման օբյեկտիվությունը: Փոխհարաբերությունները կառուցվում են փոխադարձ վստահության և առավելագույն պահանջկոտության հիմունքով: մանկավարժի գերխնդիրն է հարկ եղած դեպքում կարգավորել երեխաների փոխհարաբերությունները և հասարակական կարծիքին տալ բարոյական ուղղվածություն: Բարոյական նորմերն ու կանոններն իրենցից ներկայացնում են հասարակության կողմից սահմանված գործողությունների և հարաբերությունների համակարգ, վարքի հաստատուն մոդել, որն ուղեկցում է մարդկային վարքագծի և փոխհարաբերությունների բարդ համակարգում: Նորմը բնութագրում է վրքի և հարաբերությունների ընդհանուր

սոցիալական ուղղվածությունը: Կանոնը մասնավոր բնույթի նորմ է և ուղղված է վարքի և հարաբերությունների կանոնակարգմանը տարբեր կոնկրետ հասարակական իրադրություններում: Բարոյական նորմերի և կանոնների յուրացման գործընթացը կարևորվել է նաև ժան Պիաժեի կողմից: Ժ. Պ սահմանում է բարոյականությունը որպես բարոյական կանոնների համակարգ, որը երեխային մեծահասակների կողմից փոխանցվում է պատրաստի ձևով և նրա կողմից յուրացվում անգիտակցաբար, առանց հասկանալու: Հետաքրքիր է Ժ. Պիաժեի բարոյական նորմերի յուրացման ընթացքը՝ բաղկացած երեք փուլից.

- ✓ Առաջին փուլում երեխան յուրացնում է կանոնը՝ այն ձևական կիրառելով, նա չի գիտակցում կանոնների նշանակությունը և սահմանված կանոնների միջոցով փորձում է դրսևորել որոշակի վարքագիծ;

- ✓ Երկրորդ փուլում բարոյական կանոնները ձեռք են բերում օրենքի ուժ և կարող են ենթարկվել փոփոխության միայն ընդհանուր համաձայնության դեպքում:

Ինչպես տեսնում ենք, բարոյականության ձևավորումն, ըստ Ժ. Պիաժեի բարոյական նորմերի մեխանիկական յուրացման գործընթաց է, որի արդյունքում ձեռք են բերվում բարոյական վարքագծի պատրաստի նմուշներ:

Կոլեկտրվ փոխհատաբերությունների համակարգում ձևավորվում են հաղորդակցման և վարքի մշակույթը:

Այսպիսով, մանկական կոլեկտիվը նախադպրոցական տարիքի երեխայի բարոյական դաստիարակության հզոր միջոց է, արդյունավետ մանկավաժական պայման, ինչպես նաև սոցիալականացման և զարգացման համար հիանալի միջավայր: Կոլեկտիվի դաստիարակչական հզոր ներուժի մեջ կասկածող գիտնականները գտնում են ,որ կոլեկտիվ կամ հասարակական դաստիարակությունն արգելակում է երեխայի անհատականության բացահայտման գործընթացը, սահմանափակում է անձնային հատկությունների դրսևորման հնարավորությունները: Կարծում ենք, որ նշված մոտեցումն անհիմն է, քանի որ կոլեկտիվը ոչ միայն չի սահմանափակում, այլ ընդլայնում է երեխայի անհատականության դրսևորման եղանակները, նպաստում նրա անձնավորության ամբողջական զարգացմանը:

Եզրակացություն

Բարոյական դաստիարակությունը կարևորագույն գործընթաց է, որը իրականացվում է անձնավորության կենսագործունեության ամբողջ ընթացքում: Այն դաստիարակության ընդհանուր համակարգի ամենակարևոր և հին բաղադրամասերից մեկն է:

Բարոյական դաստիարակության նպատակը անձի բարոյական զարգացումն ու ձևավորումն է: Աճող սերնդի բարոյական զարգացումը առաջատար տեղ է գրավում համակողմանի զարգացած անձնավորության ձևավորման գործում, հսակյական ազդեցություն գործելով և մտավոր զարգացման, և աշխատանքային պատրաստվածության, և ֆիզիկական զարգացման, և գեղագիտական զգացմունքների ու հետաքրքրությունների դաստիարակման վրա: Ըստ էության այստեղ կատարվում է անձի բոլոր զարգացող կողմերի ազդեցությունների ամենաբարդ փոխներթափանցումը:

Այն բավականին բարդ, երկարատև և բազմակողմանի գործընթաց է, որը իրականացվում է մի շարք մեթոդների, ձևերի և ուղիների օգտագործումով, որոնց միջոցով էլ դաստիարակվողները գիտելիքներ են յուրացնում բարոյականության և նրա կանոնների մասին, նրանց մեջ ձևավորվում է բարոյական պատկերացումների, հասկացությանների և արժեքների համակարգ:

Ընդհանուր առմամբ կարլի է ասել, որ բարոյական դաստիարակության հիմնական ձևերը հանդիսանում են զրույցը, քննարկումը, դասախոսությունները, բանավեճը, ընթերցողական դասընթացները, էթիկական քննարկումները և այլն:

Չրույցը բարոյական դաստիարակության տարածված ձև է, որը հնարավորություն է տալիս ընդգրկել մեծ քնակությամբ դաստիարակվողների, հարցեր տալ, կարծիքներ արտահայտել և լսել, փաստեր առաջ բերել, ապացուցել իրենց համոզմունքները և այլն: Բարոյագիտական զրույցները չպետք է կրեն քարոզչական բնույթ, զրույցների թեմաները պետք է ընտրվեն խնամքով, պատճառաբանված և նպատակային՝ հաշվի առնելով դաստիարակվողների տարիքային առանձնահատկությունները: Բարոյական դաստիարակության այս ձևը բավականին արդյունավետ է և խորը տպավորություն է թողնում դաստիարակվողների վրա:

Բանավեճը համարվում է բարոյական դաստիարակության ակտիվ մեթոդներից մեկը, որը հնարավորություն է ընձեռնում դաստիարակվողների մոտ

ձևավորել բարոյական հասակցություններ, համոզմունքներ, ինքնուրույնություն դատողություններ և այլն: Բարոյական թեմայով բանավեճի նյութ կարող է լինել շրջապատի կյանքի առօրյան, հասարակության զարգացմանը խոչընդոտող պատճառները , սոցիալական անարդարությունները, մեծ իրադարձությունների պատճառների բացահայտումը և այլն:

Էթիկական գրույցները նպաստում են երիտասարդ սերնդի բարոյական գիտելիքների ձեռքբերմանը, դպրոցականների շրջանում բարոյական գաղափարների և հասկացությունների զարգացմանը, բարոյական խնդիրների հանդեպ հետաքրքրությունը կրթելուն և այլն: Էթիկական գրույցի հիմնական նպատակն է օգնել դաստիարակվողներին հասկանալու բարոյականության բարդ հարցերը, նրանց մեջ ձևավորել ուժեղ բարոյական դիրքեր, ձևավորել դաստիարակվողներից յուրաքանչյուրի մոտ բարոյական հայացքներ: Էթիկական գրույցների ընթացքում անհրաժեշտ է, որ երեխաները ակտիվ մասնակցություն ունենան բարոյական խնդիրների քննարկմանը, ինքնուրույն կերպով կատարեն որոշակի եզրահանգումների, սովորեն պաշտպանել սեփական կարծիքը, համոզեն իրենց ընկերներին:

Ընդհանուր առմամբ գոյություն ունեն բարոյական դաստիարակության բազմաթիվ ձևեր, սակայն վերըն նշված ձևերը հանդիսանում են դրանցից ամենաունիվերսալները:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ամիրջանյան Յու. “Մանկավարժություն” Երևան, 2004թ.
2. Ամիրջանյան Յու. Սահակյան և Ա. “Մանկավարժություն” Երևան, 2004թ.
3. Ասատրյան Լ., Հակոբյան Գ. – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն, Երևան 2007թ.
4. Բաբանսկի Յ.Կ. “Մանկավարժական պրոցեսի օպտիմալացում” Երևան, 1983
5. Թորգոմյան Լ. “Մանկավարժության ընդհանուր հիմունքներ” Երևան, 2005թ.
6. Դուկասյան Լ., Միքայելյան Լ. – Մանկավարժություն Երևան 2001թ.
7. Մարության Ա.Ս. Դալլաքյան Ա.Ս. - Նախադպրոցական մանկավարժություն (Էջ. 161-274), Երևան, 2005 թ.
8. Ռազումիխինա Գ.Պ. - Ընտանեկան կյանքի բարոյագիտություն և հոգեբանություն, Երևան, 2000թ.